

"Frumos și Sfânt în opera druțiană"

*Moto: Cî trăim pe-acest pămînt
Mai avem un lucru sfânt,
O cîmpie, un sat natal,
O clopotniță pe deal,*

Adunc moralizator și interesant construită opera druțiană. E o oglindă reflectoare acelor mai înalte simțeminte caracteristice poporului moldovean. La Ion Druță zbuțiumul și întregul circuit pornește de la ideea *Frumos*. Uneori văzut ca operă de artă, descoperit pe calea creației, alteori ca dimensiune valorică caracteristică unui Om. Și nu toți sunt Oameni. Caracterile antagoniste vin să nu anteze ideea de Frumos și Sfânt în opera druțiană. Aceste două largi dimensiuni se extind la nivelul întregii creații.

Categoriile estetice amintite poartă la druță amprenta unei mentalități profund populare. Încercînd să înțelegem ideea de sfințenie, e necesar să pătrundă în miezul gîndirii poporului nostru. Această înțelegere nu îneamnă folosire unor clișee decorative folclorice, nu echivalează cu frînturi de subiecte sau umbre de personaje împrumutate din creația orală, ci presupune prezența motivelor ... populare care cer a fi discifrate.

Erorii lui Druță sînt mesagerii și întruchiparea vie a ideii de bine și frumos, idee cntradictorie manifestărilor antipodice-de esență antimorală, antisocială, antinațională, antiumană .

Proza și dramaturgia druțiană își găsesc într-un punct înțîlnire, de aici și „unicitatea” lor, concordanța de senzuri și, pe alocuri, de structuri gramaticale.

În confirmarea ideii de apărarea a idealului său, Călin Ababii vine să afirme acele nescrise, doar irabile norme etice ale moldovanului dintotdeauna, fiind adînc de „starea ecologică” proastă a moralității , îndurerat de felul cum pe toate căile pornește să se ruineze ce ce este mai sfînt sufletului său al acestui pămînt-temelia odinioară durabilă a vieții poporului.

Orecare ar fi povara destinului și oricît e-ar îngenuncheat, spiritul lor se înaltă tot mai sus. Păstorul, Samariteanca își asumă ferm, cu întreaga putere de voință postura de apărător a tot ce avem mai sfânt. Călin Ababii devine polenic și neirtător cînd alături de tulburare echilibrului ecologic de declar ca și rațiunea umană se tulbură .

E remarcabilă la Druță sensibilitatea, forța de pătrundere momentele de criză, în cele mai acute probleme ale vieții.

E caracteristică personajele druțiene o mare îndărățnicie, una frumoasă, deoarece eroii ascultă doar de glasul cugetului. Avînd coșteința justeții acțiuni lor, Samariteanca . Călin dar și Păstorul devin neînduplecați. Ei par arfi „frumoșii nebuni”

Asociația făcută de unii a imaginii lui Călin cu cea a Jeanei D'Arc nu e deloc una deplasată, și unul, și celălalt sînt eroi care-și asumă ceea ce alții nu au îndrăzneala de a-și asuma-a. Prin spiritul lor de sacrificiu. Viața îi este redat cursul normal, iar Sufletul cunoaște sărbătorile de care are legitimă nevoie.

Nuvelele „Toiagul pășătoriei” și „Samariteanca” sînt orientate spre meditații filozofice și simboluri etice. Trio-ul din „Frumos și Sfînt” e și el simbolic, e un trio confidențial, care dincolo de supărările de moment, rămîn fideli aceluiaș crez etic. Doar „atunci cînd eram tustrei a fost frumos și sfînt” e semnificativ în acest sens. Tot ce li sa întîmplat fiind împreună constituie un spațiu sacru, ale cărui legi dictează acțiunile celor trei. Simbolică e și moartea filosofică a lui Călin, repetînd-o parcă pe cea a ciobanului din „Miorița”.

Aproape toți eroii au firi poetice, casre se înfioară în fața sacrului și a sublimului căutînd cu înfrigurare rostul trecerii prin lume a omului. Profund liric e și Păstorul din „Toiagul pășătoriei”. Asemeni fluierului fără oi, întreaga operă drițiană face sufletul să zboare spre tot ce e demn, frumos și sacruș.

Toate cele trei opere înpresionază prin dramatismul profund ce-l conțin. Însă, mai ales în cazul protagonismului din „Toiagul pășătoriei”, biuografia sa nu este una particularizată, ci exprimă soarta unei colectivități.

Dacă demnitatea face și ea parte din categoria estetică a Frumosului, atunci „Toiagul pășătoriei” și „Samariteanca” sunt elocvente în acest sens. Satul încearcă să-i distrugă personalitatea, el însă prin nemărginita lui dragoste pentru pășătorie și cîntec reușea să domine satul. El a rămas să dăinuie în memoria sătenilor ca exemplu de comportare vrednică, Călin Ababii e și el în permanentă luptă pentru prestigiul de individ de o înaltă destoinicie și noblete.

Fiecare din eroi formează cupluri, ca în cazul lui Călin Ababii și Mihai Gruia, a căror căi de viață sînt comparabile cu două zigzaguri inversate. Samariteanca și soțul ei se întregesc anume prin deosebiri, ce îi diferențiază. Păstorul și sătenii, în permanent conflict ajung să fie dominați de imaginea ciobanului. Respectiv, fiecare din membrii celor trei cupluri rămîn a avea dreptatea și adevărul lor, modul de înțelegere a lucrurilor. Adevărul e că absoluta dreptate o au doar luați împreună, chiar dacă Păstorul, Samariteanca sau Călin pare fi adevărații judecători ai ideii de Frumos și Sfînt.

Ceea ce unește aceste texte e și memoria ce caracterizează fiecde personaj. Un cadru Frumos și Sfînt la Druță e și natura, care nu e doar un fundal, ci și „o forță dramaturgică reală, palpabilă”, omul constituind o parte organică a ei. Mesajul druțian e formulat foarte clar și direct: de a păstra cu mare grijă tot ce avem mai sfînt în noi, tot ce avem mai frumos